

Csánig község örökségvédelmi hatástanulmánya

**Készítette:
Losonczy Máté
régész szakértő**

2023.

I. Jogszabályi háttér

A hatástanulmány készítésekor hatályos, a tárgyi vizsgálattal kapcsolatban fontosabb örökségvédelmi jogszabályok:

1979. évi 2. t. e. rendelet – „A kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről szóló” Egyezmény kihirdetése,

1997. CXL. „A muzeális intézményekről, a könyvtári ellátásról és a közművelődésről”,

2001. évi LXIV. törvény „a kulturális örökség védelméről”,

191/2001 (X. 18.) Korm. rendelet „az örökségvédelmi bírságról”,

68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet „a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról” (továbbiakban: *Korm. rendelet*),

416/2017 (XII. 18.) Korm. rendelet „a kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről és a kulturális szakértői nyilvántartás vezetéséről”,

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről,

13/2015 (III. 11.) MvM rendelet „a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásnak, valamint a régészeti lelőhely és lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól”.

A 2001. évi LXIV. törvény – továbbiakban: *Kötv.* - értelmében a régészeti területek három kategóriába sorolandók:

1. kiemelten vagy fokozottan *védtett* régészeti lelőhelyek,
2. *nyilvántartott* régészeti lelőhelyek,
3. *régészeti érdekű területek*.

Elöljáróban leszögezendő, hogy minden régészeti lelőhely *ex lege*, a hivatkozott törvény erejénél fogva védelem alatt áll. (Kötv. 11. § (2))

1. *Védett régészeti lelőhelyek* –melyek jogszabályban nyilvánítatnak védetté - esetében kiemelten védett az a lelőhely, mely ”kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír”. A fokozottan védett lelőhelyek esetén a lelőhely „tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.” (Kötv. 13. §. (3)-(4))

Ilyen védett régészeti jelenségek esetében főszabályként „nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amelyben a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti” (Kötv. 13. §

(1)). A főszabályon túl bármilyen 30 cm-t meghaladó földmunkák esetén az örökségvédelmi hatóság engedélye szükséges! (Korm. rendelet 53. §.)

2. *Nyilvántartott régészeti lelőhelyek* a kulturális örökség védelméről szóló törvény 11. § alapján ex lege védettek. Ezek esetében minden eddigi használattól eltérő földmunkával, talaj bolygatásával járó tevékenység végzéséhez az örökségvédelmi hatóság (előzetes szakhatósági, szakhatósági, szakkérdés vizsgálatában közreműködő hatósági engedély, vagy örökségvédelmi nyilatkozat) engedélye szükséges. A Korm. rendelet 87. §. alapján az örökségvédelmi hatóság hatáskörében meghatározott szempontok alapján vizsgálja, hogy a tervezett tevékenység megfelel-e az örökségvédelmi jogszabályokban megfogalmazott követelményeknek. A földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is, a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. (Kötv. 19. § (1)). A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. (Kötv. 19. § (2)).

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti helyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. (Kötv. 10. § (1)) A földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel és beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket el jogszabályban meghatározott esetekben el kell kerülni, amennyiben ez nem következik be, előzetesen fel kell tární (Kötv. 19.§ (1-2))! A régészeti feltárások költségeit annak kell fedezni – a mentő feltárás kivételével-, akinek az érdekében a feltárás szükségessé vált. (Kötv. 19. § (3))

A helyben megőrzendő épített örökségi elemekről a Kötv. 10. § (1) alapján a Korm. rendelet 46. § (1-3). alapján kell gondoskodni.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyekkel kapcsolatos hatósági nyilvántartást a Miniszterelnökség Kulturális örökségvédelemért és kiemelt kulturális beruházásokért felelős államtitkárság vezeti, és szolgáltat adatot (Kötv. 71-72. §.- Korm. rendelet 3. § (1(c)).

A fent vázolt eljárási rend és engedélyezési folyamat a védett régészeti lelőhelyek esetén is érvényesek.

Régészeti érdekű terület „valamennyi terület,... amelyen régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető”. (Kötv. 7. § 29.)

Amennyiben ismeretlen régészeti lelőhely kerül elő, a végzett tevékenységet abba kel hagyni, és gondoskodni kell a terület őrzéséről, miközben haladéktalanul jelenteni a területileg illetékes hatóságnak, aki a mentőfeltárásra jogosult múzeumot (a feltárásra jogosult szervnek), értesíti, ami haladéktalanul megkezdi a Kötv. 24-25. § szerint a régészeti örökség mentését. A fenti kötelezettség mind a felfedezőt, mind a kivitelezőt, mind az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és kivitelezőt egyaránt terheli. Az illetékes múzeum köteles a feltárási tevékenységet haladéktalanul megkezdeni, illetve végezni. Ez a tevékenység engedélyhez nem kötött. (Kötv. 24. §.)

A kulturális örökség elemeiben, így régészeti lelőhelyben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése, továbbá a jogszabály által előírt bejelentési kötelezettség elmulasztása örökségvédelmi bírság kirovását eredményezheti, továbbá a cselekményt a Büntető

Törvénykönyv büntetni rendeli, illetve a Kötv 82. §, illetve 85. §, továbbá a 191/2001. évi Korm. rendelet alapján örökségvédelmi bírsággal sújtható.

A lelet, illetve lelőhely megtalálója/bejelentője elismerésben részesülhet (Kötv. 26. §., 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 55. §.).

Jelen esetben külön kiemelendő az örökségvédelmi szempontból minősített nagyberuházás. Ennek során nagyberuházás alkalmával (Kötv. 7. § (20)) minden esetben előzetes régészeti dokumentációt kell készíttetni (Kötv 23. § B-G; Korm. rendelet 37-40. §), melyet a földmunkával járó tevékenység engedélyezésére vagy a földterület megszerzésére irányuló azon első hatósági eljárás megindulására irányuló kérelemhez kell mellékelni, melyben a hatóság eljár vagy szakhatóságként vagy szakkérdés vizsgálatával közreműködik. (Korm. rendelet 40. § (7)) Az előzetes régészeti dokumentáció (továbbiakban: ERD) elkészítésére a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézete jogosult.

A Kötv. 85/A § (1) szerint örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során, illetve a Korm. rendelet 87. § (4) bekezdés alapján bányászati igazgatási, környezetvédelmi és földügyi igazgatási eljárások során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni.

Az alábbiakban a tárgyi vízgazdálkodási tárgyú fejlesztéshez, a beruházás örökségvédelmi érintettségének tisztázásához készített örökségvédelmi hatástanulmánya következik.

II. Örökségvédelmi vizsgálat

1.) Településtörténet

Földrajzi környezet

A mélyszerkezeteket uraló kristályos és üledékes kőzetekre a miocén kori folyamatos süllyedés több mint 1000 méter vastag tengeri/tavi üledéket halmozott fel a Kisalföld közepén. A felső miocén végén kialakuló sekély tó két lefolyását Stájer-medence és a Keszthelyi-hegység közötti vízválasztó kiemelkedése elzárta a déli iránytól. A maradványtavakkal borított felszínre a pliocénben megérkeztek az Alpokból hordalékot szállító folyók, s fennmaradt keleti irányú lefolyás mellett a területet feltöltötte és hordalékkúpokat épített. A hordalékkúp építés a pleisztocénben fokozódott.

Az Ósrépce és Ósrába nem egységes süllyedéket töltött föl – térben és időben elkülönülő hordalékkúpok (ami a pleisztocén szoliflukciós jelenségek terítették el viszonylagos síkká)

közötti mélyedéseket töltögették fel a folyók. (Megjegyzés: ezek a régi eredetű hordalékkúpok a legalkalmasabbak a régészeti lelőhelyek fellelésére, mait a legújabb kori, régészeti szempontból meddő, maximum áthalmozott anyagokat rejtő recens hordalékaival.)

Az újpleisztocénben a kibillenő Rába-vonalnál a szekvencia különböző fokain álló mellékvízfolyások alakítottak ki a völgyeiket. A kelet felé a kavicstakarós síkság lejtősödő lejtővel olvad bele a Rába völgyalapjának kavicstakarójába.

A vázolt felszínen a régi kavicshordalékon, illetve a hordalékok közötti kevert szórt lepelkavics illetve homok fedí, ezen az alapkőzetten ártéri helyzettől függően réti- és öntéstalajok alakultak ki, foltokban barna erdőtalajjal váltakozva. Mindezek nyilvánvalóan a régészeti kultúrák tájhasználatát is változatosan befolyásolva.

Dövényi: Magyarország Kistájainak Katasztere, 2010. (Magyar Tudományos Akadémia, Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest);

Pécsi Márton (szerk.): A Kisalföld és a Nyugat-magyarországi peremvidék, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975.

Magyarország kistájainak katasztere I.; MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, szerk.: Dr. Marosi Sándor – Dr. Somogyi Sándor, Budapest, 1990.

2.) Történeti adatok

Településtörténet

Az Árpád-kori eredetű település (első említése 1221 – Ch néven; valószínűleg szláv személynévből keletkezett magyar névadással; 1324-ben ismét említik Chanig, 1345-ben Chanyk néven) történetét a korábbi örökségvédelmi hatástanulmány már tárgyalta, Ilon Gábor 2004-es, valamint Takács Károly 2007-es összefoglalója óta releváns információ nem merült fel. Szempontunkból talán legfontosabb itt, hogy a (kezdetben a vasvári ispánsághoz tartozó, majd) neves Ják nemzetség birtokát képező település Árpád-kori temploma ma is áll, ami (azon kívül, hogy régészeti szempontból váratlan veszélyt, kockázatot nem jelent a fejlesztések szempontjából) egyben ki is jelöli a középkori falu helyét. A 13. századi eredetű templomról 1438-ban kelt oklevél tanúbizonysága szerint elmondható, hogy szilárd falszerkezetű, akárcsak a tornya (ekkor Mihályi Péter a kegyúr). A későbbi építkezések nyomát viseli az épület műemléki felújítása során talált, és az épületen szépen bemutatott érett gótikus kő díszítő elemek, illetve egy későbbi építési periódushoz köthető, másodlagos beépítésű reneszánsz faragott kő ablakkeret.

1284-ben egy határleírásban a csatári monostor birtokaként említik. 1390-ben még a sárvári vár birtokai között találjuk. 1409-ben a Sopron megyei Mihályi család birtokába kerül, ám 1413-ban értesülünk arról, hogy Chanigh-i Domokos fia Ugrinus pert folytat a Rába melletti erdő birtoklásával kapocsoltban. 1425-ben Mihályi Domokos birtokos jobbágynak sanyargatása

miatt tiltakozik a csornai convent előtt. 1438-ban Kisfaludy Antal és Miklós számára lefoglalták Mihályi Pálfia Péter számos birtokai közül Csánigot (Chanygh) is – majd 1444-ben, Mihályi Pálfia Péter halálát követően Kisfaludyak (Csák Lászlóval együtt) birtoktesteket örököltek Csánigon is, továbbá ebből a hagyatékból értesülhetünk először a csánigi malomról, mely szintén az örökség tárgyát képezte! 1469-es csornai konvent bizonyságlevele szerint (többek között) Csánigon a Viczay, Himfy, Asszonyfalvy, Váthy és a Cziráky család tagjai hatalmaskodtak, majd 1471-ben Varbói Nagy Györgyöt kellett a Kisfaludyak csánigi birtokától eltiltani. ugyanekkor, ezzel lényegében párhuzamosan Ugrinfia János 1455-ös halát követően – fiúörökös nélkül halván el – László király a lányait fiasította csánigi birtokain is.

A középkor későbbi szakaszaiban a társadalmi események leképezéseként itt is számos család tűnik fel a továbbiakban birtokosként: Niczky, Guary, Vidos, Radó, Nádasdy, továbbá egytelkes nemsek által lakott. A 16. század közepétől a Ládonyi család birtoka. (Konzekvenciaként a kisebb családok birtokközpontjainak, udvarházainak jelenlétét is feltételezhetjük a középkori településen.)

A 16. században, legkésőbb 1591-től elérte a reformáció a falut, ekkortól evangélikus lelkészek látták el a falu lelki gondozását (és minden bizonnyal ekkor meszelték le a templom korábbi falfestéseit). A titulusa – vélhetően korábbiakról örököelve – Mindenszentek volt ekkor. 1646-ban rekatolizál a község, de a gyülekezet a templom épületét csak a 18. század legelején kapta vissza.

Csánig mai közigazgatási területébe azóta elpusztult Árpád- és középkori települések határai is beleolvadtak. A Répcén túli területei Székás (Zekas, Székas) területét képezhette, míg a szomszédos Középfölde/Középfalu (Kuzepfalufelde, pred. Kewzepflw) inkább a keleti, ránézésre is aránytalanul elhúzott határához járulhatott hozzá.

Anjou-kori oklevéltár. XXIX. 1345. Budapest-Szeged, 2013.

Borovszky S.: Magyarország vármegyéi és városai/Vas vármegye. Bp.; 1989.

Csánki D.: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában – 2. Budapest, 1894.

Herczegh R. Frigyes: Sopron vármegye a Hunyadiak korában. 1437-1490. Pannonhalma, 1928.

Ilon Gábor: Örökségvédelmi hatástanulmány. Gyenesdiás, 2004.

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémiai Kiadó, Bp.; 1982.

Dr. Kelemen István – Nemes András: A csánigi Mindenszentek-templom története. Turisztikai ismertető

Maksay Ferenc: Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén 2. kötet. Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16., Budapest, 1990.

Mályusz Elemér: Zsigmond kori oklevéltár IV. (1413-1414) Magyar Országos Levéltár Kiadványai, II. Forráskiadványok 25. Budapest, 1994.

Mészáros Melinda – Kövecses László: előmunkálatok Vas megye középkori régészeti topográfiájához. (Az 1961-1996 között terepbejárásokon gyűjtött leletek. Témavezető: Ilon Gábor. BDTF, Szombathely, 1999.

Takács Károly: Örökségvédelmi hatástanulmány. Csánig Szélerőműpark. 2007. (RA 2171-07)

Zsigmond kori oklevéltár XII. 1425- Magyar Országos Levéltár Kiadványai, II. Forráskiadványok 52. Budapest, 2013.

Losonczi Máté

3.) Csánig területe a katonai felmérési térképeken:

Az első katonai felmérésen (1763-1785)

A második katonai felmérésen (1819-1869)

A harmadik katonai felmérésen (1869-1887)

Történeti kataszteri térkép (1857)

III. Régészeti fejezet

- 1.) Csánig község közigazgatási területén a következő nyilvántartott régészeti lelőhelyek ismertek:

- **29909 - Körtvélyes**

Helyrajzi számok: 027/3-7.

Lelőhely jellege: őskori település, illetve bronzkori szórvány

Medgyes Magdolna terepbejárása (1986 – KÖH 600/3241/2009)

A falu külterületének északi részén, a Répce bal partjától nem messze, az ártérben található lelőhely. Jellegtelen őskori kerámiák datálják a lelőhelyet.

- **29910 – Körtvélyes II.**

Helyrajzi számok: 027/15-16.

Lelőhely jellege: őskori (neolit illetve kora-bronzkori) telep és kőeszköz.

Medgyes Magdolna terepbejárása (1986 – KÖH 600/3241/2009)

A falu külterületének északi részén, a Répce bal partjától nem messze, az ártérben található lelőhely, terepbejárás során azonosították.

- **43373 - Körtvélyes III.**

Helyrajzi számok: 027/18-19.

Lelőhely jellege: római villa és temető, ismeretlen korú vassalak.

Kiss Gábor terepbejárása (1986 - SM Rég. Ad. 864.; Gömöri János: Az avar kori és Árpád-kori vaskohászat régészeti emlékei Pannóniában; Sopron, 2000.)

A községtől északra, a Répce magasárterében található, a töltése mellett.

- **43380 – Körtvélyes IV.**

Helyrajzi számok: 027/19-22, 27-31.

Lelőhely jellege: római villa, Árpád-kori telep.

Kiss Gábor terepbejárása (1986 - SM Rég. Ad. 864.)

A falu északi külterületén, a temető közvetlen északi előterében fekvő lapos, széles, ártérből némileg kiemelkedő kavics hátán található.

- **43382 – Római katolikus templom.**

Helyrajzi szám: 186; 234/2-4; 235.

Lelőhely jellege: középkori templom.

Medgyes Magdolna – P. Hajmási Erika terepbejárása (1994 – SM Rég. Ad. 1155.)

A templom a belterület központjában található. 41/1997 (XII. 29) KTM-MKM rendelettel kiemelten védett műemlékké nyilvánítva. A templom téglány hajójához diadalívvel kapcsolódik a nyolcszög öt oldalával záródó szentély. Az épület Árpád-kor előzményeken áll, több átépítési periódussal. Mint ilyen, a templom körüli temető joggal feltételezhető a környezetében, akárcsak a középkori falu is mindezek körül fekvő.

2014-2015-ben felújítva.

- **48949 – Újtemető kerítése mellett.**

Helyrajzi szám: 32; 43; 52.

Lelőhely jellege: népvándorlás kori szórvány, (római és Árpád-kori telep, vassalak).

Szentlélek Tihamér terepbejárása (1961 – KÖH 600/1938/2004); Medgyes M. – Kiss G. – Derdák F. terepbejárása (1986 – Gömöri János: Az avar kori és Árpád-kori vaskohászat régészeti emlékei Pannóniában; Sopron, 2000.)

A falu belterületének központi részén található a lelőhely. Megjegyzendő, hogy Ilon Gábor hatástanulmányában adott lelőhelyről (és környezetéből) az újkori temetőn kívül őskori (megnevezve neolit, réz- és bronzkori) és Árpád-kori edénytöredékek alapján nevezett korszakból származó település nyomát azonosította.

- **43383 – Öntözőcsatorna előtt (vagy Dúlóúttól 200 méterre)**

Helyrajzi szám: 057/3-5.

Lelőhely jellege: római épület.

Szentlélek Tihamér terepbejárása (1958 – MNM Rég. Ad. X. 1960/376. Ltsz. 5217.; KÖH 600/2575/2004)

A belterületének déli szélén, a közigazgatási határ közvetlen környezetében, a Répce-árapasztó melletti hullámos területén található a lelőhely. (Megjegyzendő, hogy Ilon Gábor Hatástanulányában „Téglás” elnevezésű „prognózisa” e lelőhely vonatkozásban valószínűleg bizonyult, igaz régi adatok alapján nyert beigazolódást.)

A továbbiakban a község területén nyilvántartott, de azonosítatlan lelőhelyek:

- 45904 – Homokbánya: római korú temetkezést ismerünk a község belterületétől dél-nyugatra Répcelak határában Buocz Terézia 1959-es helyszíni szemlájéből. (MNM Rég. Ad. 169. Cs III. Ltsz 898.)
- 46290 – Tóth István földje: népvándorláskori temetőt lelt Türr Ervin 1952-ben végzett leletmentése során. (MNM Rég. Ad. 48. Cs I. Ltsz 781.; KÖH/600/2575/2004.)
- Csánig és Répcelak között: a két település közötti, pontosabban nem ismert helyen, egy homokbányában előkerült fegyverlelet, melyet Kiss László talált s ajándékozott a múzeumnak 1958-ban. A leletek között késő-Karolig - kora-Árpád-kori (de leginkább késő-Karolig, 8. század) kard, lándzsacsúcs és bekarcolt hullámvonallal díszített edénytöredék ismert. Gyűjteménybe csak a kard került. (Bakay Kornél: Arcäologische Studien zur Fragen der Ungerischen Staatsgündung. In.: Acta Archeologica Tomus 19. – Az MTA régészeti közleményei, Bp., 1967.; Kovács László: A Kárpát-medence kétélű kardjai a 10. század 2. feléből. In.: Communicationes Archeologicae Hungariae, 1994-1995, Bp., 1995.)

Megjegyzendő, hogy a két azonosítatlan „homokbánya” lelőhelyet teljesen eltérő régészeti kultúrájának és jellegének okán továbbra is külön tartottam a felsorolásban, jóllehet nem kizárt persze, hogy egy azonos lelőhely, két különböző alkalommal két különböző kontextusban lévő „arcát” mutatta. Így jelenleg, míg több adat nem válik ismertté, két külön egykori homokbánya és azok külön régészeti emlékeinek lehetőségét tartjuk fenn.

Vörös Sámuel „archeológiai kutató” 1960-ban kelt, s több lelőhelyet is említő feljegyzése sem volt alkalmas az azonosítatlan lelőhelyek további pontosítására, mitöbb, egyetlen általa említett lelőhely azonosítására sem. (RA 34-26/1960)

Az alábbiakban a terepbejárás megfigyeléseit, tanulságait rögzítettük.

2.) Terepbejárási napló

2023. július elején történt a település fejlesztéssel érintett területeinek bejárása.

A bejárás alapvetően terepbejárásra alkalmas időjárás mellett történt. A szűretlen, direkt fények mellett azonban sokkal rosszabb volt régészeti szempontból a nyár közepi vegetációs kondíció – a többségében lényegében teljesen vizsgálhatatlannak bizonyult határ.

- 1 – OTrT szerinti települési területfelhasználási kategóriából mezőgazdasági térségbe sorolás

A Malom utca mögött, a Répce árterületében fekvő szántóterület. A talaj kissé kavicsos, recens Répce-hordalékkal kevert.

A tarlófelszín olyan sűrűn fedett volt, hogy adott időszakban abban érdemi megfigyelést végezni nem lehetett.

A terület észak felé fotózva, háttérben a Répce galériaerdeje

- 2- OTrT szerinti mezőgazdasági területfelhasználási kategóriából erdőgazdálkodási térségbe sorolás.

A volt TSz major területe klasszikus beépített illetve kerített terület. A burkolt/fedett felületek mellett füves (inkább gazos) területrészek váltakoztak, így bejárásra teljesen alkalmatlan. A környező füves vegetációban megerősödött fasor/facsoport (épp ez adta a módosítás – vagy inkább realitáshoz igazítás okát) szintén bejárásra alkalmatlanok voltak. Megjegyzendő, hogy a TSz-től/temetőtől északra (ahol a 43380 – Körtvélyes IV. lelőhely található) nyakig érő érett repce nőtt (észak kelet felé folytatva kaszáló következett), ami teljesen kizárta a terepbejárást. Pontosan ugyan ez a helyzet a TSz-től észak-keletre elterülő parcellával is.

A gazdasági üzemegység

A „TSz majort” és a temetőt is körbe vevő érett repce

A repce mellett még itt található kultúrtáj

Kelet felé lévő repece sem volt a kutatás alkalmával járható

A változtatási szándékkal érintett területen most is erdősáv található

- 3- OTrT szerint települési térségfelhasználási kategóriából mezőgazdasági térségbe sorolás

A már látvány- és szabadidőtő felhasználású vízfelület nyugati szomszédjában elterülő kiterjedt szántón éppen aratás után történt a terepbejárás. A tarlószárazak, pelyva és egyéb töredék miatt a talajfelszínből lényegében nem sok látszott, mindössze annyi volt megállapítható, hogy kavicsos a humuszos talaj.

A vizsgált terület északról, a szabadidőtő bekötő útja felől

- 4 - OTrT szerint mezőgazdasági térség területfelhasználát kategóriából erdőgazdálkodási térségbe sorolás

Adott változtatás tulajdonképpen három kis parcellát érint gyakorlatilag. Az egyik egy nagy kiterjedésű gyümölcsös mellett, másik oldalról erdővel övezett terület, míg a másik teljes egészében erdővel körbevett trüelet, akárcsak a harmadik (ez esetben viszont kerített területen egy park-tó-nyaraló lett kialakítva. Mindegyik változtatással érintett területet gyakorlatilag már most is erdő/parkosított terület, jelen módosítás tulajdonképpen a valósághoz igazítja a teürelthasználatot. A fent említett tényezők miatt régészei célú bejárása kizárt volt.

A változtatási szándékkal érintett területek már most is erdők – mint a Répce melletti területen is látható, délről fényképezve – szomszédjában gyümölcsös

A déli terület

- 5 - OTrT szerint mezőgazdasági térség kategóriából erdőgazdálkodási térségbe sorolás

A hatályos rendezési tervben a déli északi részén, a gazdasági épület melletti sávban terveznek meg érdektérületet kialakítani. A kerített és beépített gazdasági épület körül gye, illetve tovább haladva lóhere nőtt. A kialakítani tervezett erdőgazdálkodási térség lényegében már most is

nagyrészt erdő (továbbá gyepek), így a realitás leképezése történik jelen eljárás keretében. Bejárni a fenti tényezők miatt lehetetlen volt.

A változtatással érintett terület részben már most is fás vegetációval borított

Végül nem érintett változtatási szándékkal, de a falu belterületén álló régészeti emléket, valamint műemléki értéket is képező templom épülete:

A keletelt templom dél felől. (A légvezetékek racionalizálása ugyancsak reális elvárás lenne)

3.) A fejlesztési koncepció régészeti hatáselemzése, javaslat hatáscsökkentésre

Fontos a legelején tisztázni, hogy a fejlesztés alá vonni szándékozott területeken a hatástanulmány – a hatályos régészeti nyilvántartást is alapul véve - egyetlen régészeti lelőhelyet sem azonosított. Ugyancsak kiemelten fontos továbbá, hogy régészeti emlékek lényegében bárhol előkerülhetnek földmunkával járó kivitelezés során, ez esetben is fennáll a jogszabály azon szakmai elve, miszerint a régészeti örökség elemeit csak régészeti feltárás során lehet eredeti kontextusukból kimozdítani (lásd jogszabályi bevezető - Kötv 19. § (2)). Ehhez a kivitelezési földmunkák felfüggesztése és az érintett szervek, hatóságok értesítése szükséges a jogszabályi bevezető szerint.

- 1 - OTrT szerinti települési területfelhasználási kategóriából mezőgazdasági térségbe sorolás

A települési területfelhasználásból mezőgazdaságiba sorolás a régészeti szempontok szerint feltétlen kedvező módosítás, mindezek mellett is, hogy régészeti lelőhelyet nem sikerült azonosítani a területen. A tárgyalt helyszínen régészeti emlék nem ismert ugyan, de a középkori eredettel bíró csánigi malom környezetében fekszik, így a települési területfelhasználás mezőgazdaságira módosítása előnyös és üdvözlendő.

- 2 - OTrT szerinti mezőgazdasági területfelhasználási kategóriából erdőgazdálkodási térségbe sorolás

A területen régészeti lelőhelyet nem sikerült azonosítani. a módosítás hatása tekintetében lényegében vagy indifferens, de inkább kedvező, hiszen az esetlegesen a helyszínen lévő, ismeretlen régészeti emlékek fennmaradása szempontjából – a fa telepítésének egyik, régészeti szempontból nagyobb hatással járó ültetési eljárástól eltekintve – az erdő művelés kedvezőbb a mezőgazdasági eljárásoknál.

- 3 - OTrT szerint települési térségfelhasználási kategóriából mezőgazdasági térségbe sorolás

A települési területfelhasználásból mezőgazdaságiba sorolás a régészeti szempontok szerint feltétlen kedvező módosítás ez esetben is, úgy, hogy régészeti lelőhelyet itt sem sikerült azonosítani a területen.

- 4 - OTrT szerint mezőgazdasági térség területfelhasználási kategóriából erdőgazdálkodási térségbe sorolás

A területen régészeti lelőhelyet nem sikerült azonosítani. a módosítás hatása tekintetében lényegében vagy indifferens, de inkább kedvező, hiszen az esetlegesen a helyszínen lévő, ismeretlen régészeti emlékek fennmaradása szempontjából az erdő művelés kedvezőbb a mezőgazdasági eljárásoknál, kivált, hogy gyakorlatban erdő fedi már a területet (kivéve a meglévő kis látványtavat).

- 5 - OTrT szerint mezőgazdasági térség kategóriából erdőgazdálkodási térségbe sorolás

A területen régészeti lelőhelyet nem sikerült azonosítani. a módosítás hatása tekintetében lényegében vagy indifferens, de inkább kedvező, hiszen az esetlegesen a helyszínen lévő, ismeretlen régészeti emlékek fennmaradása szempontjából az erdőművelés kedvezőbb a mezőgazdasági eljárásoknál, kivált, hogy gyakorlatban nagyrészt itt is erdő fedi már a területet.

Végezetül javasolt, hogy bármilyen földmunkával járó tevékenység megkezdése előtt célszerű az örökségvédelmi hatóságot megkeresni, hogy a legnaprakészebb adatok ismeretében tájékoztatást nyújthasson egy esetleg régészeti feladatellátással kapcsolatosan.

Győr, 2023. augusztus 31.

Losonczi Máté
régészeti szakértői szám: 21-0513

